

## Till Justitieombudsmannen

De planerade stora förändringarna av hälso- och socialvården i vårt land har skapat en stor oro över möjligheterna att få vård på svenska. Mest publik uppmärksamhet har lagförslaget om vilka centralsjukhus, som skall ha jourplikt, väckt, i och med att det tvåspråkiga centralsjukhuset i Vasa inte finns med bland de tolv centralsjukhus med bredare jouransvar. Också i Åboland är oron för Åbolands sjukhus och för vården på svenska stor, då sjukvårdsdistriktet velat koncentrera all verksamhet till centralsjukhuset. I många tvåspråkiga kommuner har hälsocentralerna alltför få personer med tillräckliga kunskaper i svenska. De stora förändringarna är ju först nu på kommande, och om deras inverkan på vården på svenska vet vi tills vidare mycket litet.

Helsingfors stad publicerade nyligen en utredning om möjligheterna till äldreomsorg på svenska, vilket staden är värd ett erkännande för. Enligt utredningen får bara 15 % av dem som vill ha hemvård på svenska sådan vård en försämring på ett år då procenttalet var 20.

64 % av dem som så önskar får inte vård på svenska överhuvudtaget, en ökning från 53% för ett år sedan. 13 % får ibland och 9% sällan. Situationen har alltså försämrats klart på bara ett år. Utredningen visar också på stora brister när det gäller den svenska vården i institutionerna.

Många äldre drabbas av minnesförlust och ofta minskar eller försvinner kunskaperna i de språk man lärt sig senare. Den utvecklingen är universell, och vi har sett den också bland finskspråkiga invandrare i Sverige. Samtidigt är ensamheten bland äldre ett snabbt växande problem, särskilt i de stora tätorterna. För en gammal mänska med få vänner kvar i livet, kan besök av hemvårdaren pigga upp vardagen och bli en ljuspunkt i tillvaron. Om den vårdbehövande inte kan samtala med sin vårdare, accentueras ensamheten ytterligare. Följden kan bli depressioner, sämre livskvalitet, ofta med dyrare vårdkostnader för samhället som följd. Då avsikten är att flera äldre skall bo kvar i sina bostäder allt längre, måste kvaliteten i hemvården ägnas allt större uppmärksamhet. Ett av de allra viktigaste kvalitetskraven är att vårdare och vårdbehövande kan samtala och förstå varandra.

Kommunerna köper en stor del av tjänsterna inom vården av privata producenter. Många avtal har brister när det gäller kraven på vård på de behövandes språk. Blir regeringens intentioner förverkligade, kommer nästan all vård att produceras av företag. Då är det ännu viktigare att fästa uppmärksamhet också vid den språkliga aspekten och att avtalen täcker också den.

Både grundlagen och språklagen stadgar om rätten till samhällsservice på modersmålet. Riksdagens grundlagsutskott tvingade fram en precisering av formuleringen om rätten till vård på svenska i behandlingen av ”Strukturreformen av jouren och den specialiserade sjukvården (Jourreformen)” och när lagen stadfästes gjorde presidenten en anteckning till protokollet om att rätten till vård på den vårdbehövandes språk är en laglighetsfråga.

Eftersom äldre ensamma är i en alldeles speciellt utsatt situation, är det viktigt att i det här skedet få en juridisk bedömning av läget i Helsingfors, utgående från stadens egen utredning.

Situationen är knappast bättre på många andra tvåspråkiga orter, men lika pålitligt utredningsmaterial finns ofta inte att tillgå.

Med ovanstående motiveringar anholder Svenska pensionärsförbundet r.f. om att Justitieombudsmannen gör en bedömning av om vårdens kvalitet på svenska för äldre i Helsingfors kan vara förenlig med lagstiftningens syfte, särskilt med hänsyn till grundlagens och språklagens stadganden.

Svenska pensionärsförbundet r.f.

Helsingfors 1.2.2017

Ole Norrback

Ordförande

Berit Dahlin

Verksamhetsledare